

«Nostra res agitur»

Plana un mal averany sobre l'ensenyament del llatí i del grec en l'ensenyança secundària, també de la filosofia i la literatura; grises matèries grises projecten des de burocràtics gabinets el relegament d'aquestes disciplines —tradicionalment considerades els eixos vertebradors de tota formació humanística— a un lloc no gens rellevant en els nous plans d'estudis.

Dos grans factors determinen la consumació d'aquest arraconament. L'un de caire més aviat intrínsec i estructural. L'altre, extrínsec i conjuntural.

És el primer motivat per la fal·làcia sobre què —segons advertia Mermall i recordava Pòrtulas des de les pàgines del núm. 32 d'aquesta mateixa revista— ha estat inveterat costum de recolzar a l'anomenat humanisme; aquest hauria tendit a ser vist més com a resultat perfet, més com una mena de llegat gairebé monolític a preservar, que no pas com a indagació activa, metòdica i sistemàtica. El procés de reificació a què s'han vist abocats, en conseqüència, aquests estudis d'humanitats n'ha comportat el descrèdit com a mitjans privilegiats de coneixement de la realitat i de projecció operativa sobre aquesta. Lluny són els temps en què un Imperi com el britànic va ser bastit per obra i gràcia d'uns universitaris que, majoritàriament, eren llicenciats en llengües clàssiques. Ara es posa en entredit que l'estudi d'aquestes pugui servir per al desenvolupament de cap actitud intel·lectual que no sigui estrictament referible al clos de la filologia més papiresca.

El segon factor és el d'una adequació cada cop més servil de l'ensenyament als imperatius d'un mercat sormès a les regles de joc dictades pel neoliberalisme capitalista que acompanya l'actual entrada massiva en l'era tecnològica. Tot el sistema educatiu passa a ser concebut només en termes d'una maquinària exclusivament orientada a la qualificació —o requalificació, si s'escau— de les forces laborals necessàries per al funcionament mecànic d'una societat regida —en nom de la democràcia, això sí!— pel valor omnímode del consumisme. Cal proporcionar ensenyament, doncs, sols d'allò que és destinat a tenir la demanda suficient.

La conjuminació d'aquests dos factors, independentment de les conseqüències negatives que revesteix per a les assignatures de moment posades en qüestió, esdevé indicativa de la dinàmica global per què és regeix l'acomodació dels actuals plans d'estudi a les exigències de la productivitat.

Així, en la mesura en què el sistema aspira a moure's només per criteris de rendibilitat immediata, en què tendeix al foment del darwinisme socio-cultural i en què empeny a la residualització de les activitats docents tingudes per inservibles a efectes pràctics, és també que aquestes, en conseqüència, es refugien en una certa hipertròfia del simbòlic, es resignen a no transmetre coneixements altres que els estrictament endògens i enfilen, de grat o per força, la ruta de la conversió en «maries» més o menys exòtiques, mancades de qualsevol valor instrumental.

Prosseguint la mordaç caricatura rusiñoliana, podríem dir que si el senyorestevisme originari s'enquadrava en el marc d'una industrialització incipient, el dels nostres dies ho fa en el d'una revolució tecnològica que irromp cada cop amb més força. Si al Senyor Esteve primigeni ja li estaven bé les quatre regles com a conjunt de tot el cabdal educatiu, al d'avui sembla que li basten les mateixes quatre regles, però vestides d'una draperia teòrico-retòrica i d'unes etiquetes-assignatura que pretenen adaptar-les a una nova societat.

La ignorància inconscient o deliberada que inspira alguns dels nous plans d'estudi se salda així amb la postergació —o en la supressió pura i simple— de matèries d'allò més indicades tant per a fer cara al creixent analfabetisme funcional de la nostra societat com, alhora, per servir d'antídote a un presentisme desproveït d'aquells referents històrico-culturals que assegurin la consciència moral de qualsevol col·lectivitat.

Aquesta liquidació a propòsit del llatí i del grec, de la filosofia i de la literatura suposa ja l'ensorrada dels estudis humanístics. I al darrere aniran caient no determinades assignatures aïllades, sinó tota una sèrie de mecanismes i sistemes de coneixement i de producció de sentit que són la base dels estudis humanístics però també, i fonamentalment, del funcionament d'un individu en el món i d'un ciutadà en un país.

Si no volem reviure el tràgic desenllaç del poema de Brecht on se t'acaben enduent perquè la teva passivitat ha fet que no quedi ningú per a defensar-te, cal fer ara un crit d'alerta. Nunc uestra res agitur, latine, graecum, philophia; ergo, semper, nostra quoque.

«Els Marges»